

LA NOVA

El sol queia de ple a ple sobre la polsosa carretera, aquella carretera que en Manel, peó de la mateixa, estima amb tant d'amor com si fós filla seva; aquella carretera que el vegé néixer, que l'ha vist créixer... i que el veurà morir; aquella carretera que s'ha arreglat mil vegades i que s'ha desarreglat altres tantes, i que en Manel cuida amb aquella paciència comparable tan sols amb la que tenen les mares pels fills que crien i eduquen.

El sol hi queia, calentant-la i il·luminant-la esplèndidament. Els carros, feixucs, passaven lentament i el seu arrítmic tric-trac de fusta que cruix semblava una veu de protesta contra el pes que portaven, contra el sol que cremava i contra la mateixa carretera. Els carreters caminaven calmosos, arrossegant la tralla, penjada displicentment al coll.

En Manel, el peó, feia, com sempre, poc cas dels carros que passaven. Ell, doblegat d'esquena, sols veia les pedres que partia en mil bocins amb aquell martell de mànec llarg, que usen solament ells, els peons caminers.

I picava amb aquella paciència, amb aquella calma, amb aquella constància d'home que ha nascut per a picar i matxacar. Ara, de tant en tant, taral·leja alguna cançó que s'acompanya amb el seu únic instrument, el llarg martell matxacaire; quan no canta... pensa. Pensa en el seu fill que és a França, emigrat, amb altres companys del poble. Pensa en lo trist de sa pròpia vida; pensa en què, treballant des de molt jove, és ja vell i guanya migrat jornal. Pensa en tota sa família; en els vuit bordegassos, alguns d'ells ben menuts encara, altres ja guapetons—que diu ell—i que aviat es guanyaran la vida. Pensa que, quan siguin grans, podrà viure descansadament, si viu... que no deurà viure. Pensa en lo desigual que és el món, amb les injustícies de la societat, protestant de què per aquella mateixa carretera

passin gent en automòbils, quan ell ha d'anar descalç.

I així com quan canta, pica acompassadament, rítmicament, quan no canta, quan «pensa», també acompanya el seu pensament; i així, transportant-se, idealment, al costat del seu fill gran, a França, pica amb lentitud, sense força, com acariciant les pedres; quan pensa en els seus menuts, en aquell bé de Déu de boques que l'esperen a casa, pica més depressa, amb més angúnia, com si picant més hagués de cobrar més; però quan pensa en la diferència de classes, quan pensa en la injustícia social, el veureu picar fort, ¡bons cops de mall!, amb cara sèria, ulls oberts... mossegant-se el llavi inferior, contret... i pica que picaràs amb ràbia, rebatent les pedres fins a l'altra part de carretera.

En aquell dia de sol, aquell dia de llum, li havia donat per pensar en coses tristes, i no saludava a cap carreter, ni aixecava els ulls de les pedres.

Allà a les onze, quan el peató-correu li entregà la carta del francès, com la qualificà a l'últim, veient el segell; en Manel se sentí un altre, es transfigurà; de sa cara, desaparegueren les contraccions de la malícia i s'iniciaren les de la satisfacció. Deixà de mirar les pedres i dirigí sa vista al cel com donant gràcies a Deu. El seu front, mullat d'una suor calenta, d'angúnia, es refrescà per una alenada de tranquil·litat; el seu cos, fins llavors cansat i pesat, al contacte de la carta del francès es tornà lleuger... I el correu va seguir el seu camí, i ell es quedà la carta sense poguer-la llegir, doncs no en sabia.

En Manel no va sentir indignació pels seus avantpassats que no el feren aprendre de lletra; el goig que sentia per la possessió de la carta era tan pujat, era tan gran, que, tot i tenint angúnia per saber el seu contingut, reia d'alegria; s'hi sentia bé amb aquella ànsia; s'hi trobava bé amb aquell daler.

I com per la carretera hi transita molta gent, ja tindria temps per a saber lo que li deia; i allà al mig dia, quin goig a l'arribar a la «casilla»! Com explicaria als seus fillets la carta del *manu*!

I esperant, esperant, tornà a agafar el mall i mat-

xacà més pedra. Llavors no va pas far'al·lejar: llavors va cantar en veu ben alta una cançó aragonesa, molt alegre. El mall semblava talment de goma; l'aixecava lleuger, baixava depressa, i tan aviat pegava a la pedra com tocava al cel. Allò era un neguit; aquell mall, volava.

Al poc temps de cantar, va encertar a passar un amic de la infantesa, un d'aquells que saben i no saben llegir, que necessiten molta estona per a fer-se capaç del contingut de dues planes de carta. En Manel, al veure'l, se li eixamplà el cor, i li pregà li llegís la carta del seu fill *francès*.

El company esquinsa el sobre, treu la carta; la gira, la torna a girar, com cercant més firmes, i no veu més que la d'un tal Boquera.

—«Un amic del meu fill»—exclamà, febrósenc.—«Llegeix... llegeix»—va repetint en veu tremolosa.

L'amic comença en veu alta i, en sec, es para. Sa

cara s'allarga, les celles s'ajunten, dues fondes arrugues parteixen son front; la carta tremola en ses mans ossoses. «En Manel l'agafa. «Què tens?»—li diu. —«Per què et pares? Llegeix ben depressa... llegeix ben fort... Diga'm lo que diu... Està malalt?».

L'amic no contesta. Tremola... «Es mort?» Crida horroritzat. Un «sí» imperceptible surt de la boca de l'amic, a l'ensems que dels seus ulls brollen unes llàgrimes.

En Manel donà una fonda aspiració i caigué en rodó sobre el mall i la matxaca.

.....

Dos dies després, en Manel picava pedra en el mateix lloc, amb el mateix mall, però molt més lentament, amb molta més calma.

El seu cos, molt més acotxat, molt més brincat, semblava besar les pedres.

J. B. AGUILÓ.

L'ESCLAT D'UNA PONCELLA

*En mig d'un roserar
cobert de flors enceses com roëlla,
tantost el sol ixent la va a besar,
es bada, vergonyosa, una poncella.*

*L'airet, amb suau bandeig,
la gronxa, sacudint-li la rosado;
li conta la rondalla d'un festeig,
i diu-li la dolçor d'una besada.*

*Ja hi vola un papalló,
atret per la bellesa de la rosa:
li diu, a cau d'orella, una cançó,
i escoltant-la, la flor ja s'és desclosa.*

*Sentint, un rossinyol,
del papalló i la flor, les amoretos,*

*per a escoltar millor, para el seu vol
i es posa dalt d'un arbre, en les branquetes.*

*Comença a refilar
uns cants plaents, que embriaguen de dolcesa,
i es daleix, cobejós per a estimar,
repetint la cançó que allí n'ha apresada.*

*De goig saltironant,
pel reguerol s'esmuny l'aigua gemada
que alleta al roserar, quan va filtrant
per la terra, deixant-la assaonada.*

*I, trist, s'amaga el sol,
enllà de les muntanyes alteroses,
quan ja no pot sentir al rossinyol
ni veure aquelles flors tan ufanesos.*

JOSEF M.ª GAUSSET I OLIVA.